

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Et primo, vtrum causa doloris sit bonum amißum, vel malum coniunctum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

mit interiorē cōceptū, & affectum non solum in ho-

minibus, sed etiā in aliis animalibus, ut dī in 1. Pol. *
AD PRIMVM ergo dicendū, qd delectatio caufatur
ex bono, quod uno modo dicitur: & ideo delectatio
nis non assignantur tot species, sicut tristitiā, quā
caufatur ex malo, quod multifariam contingit, ut di-
cit Dion. 4. cap. de * diuinis nomin.

AD SECVNDVM Dicendum, quod p̄nitentia
est de malo proprio, quod per se est obiectum tristi-
tiā, unde non pertinet ad has species: zelus verō &
nemesis sub inuidia continentur, ut infra * patebit.

AD TERTIVM dicendum, quod diuisio ista
non sumitur secundum oppositiones specierum,
sed secundum diuersitatem extraneorum, ad quā
trahitur ratio tristitię, ut dictum est.*

¶ Super quāst. trigesi-
mosecunda articulum
primū.

QVAESTIO XXXVI.

De causis tristitię, seu doloris, in qua-
tuor articulis diuisa.

IN 1. art. quāstio,
36. memento do-
ctrinę superius
data in 1. ar. quāst. 8.
quomodo priuatio-
nes capiuntur ut en-
tia, & bona in ratio-
ne. eodem enim iudi-
cio sumuntur rationē
contrarij mali: sicut
enim mulierem non
tangere, sumitur ut
bonum, ita etiam su-
mitur ut malum.

¶ Sed occurrit unum
dubium non disti-
mulandum: si bo-
num amissum, & ma-
lum coniunctum in
re coincidunt; quia
malum in priuatio-
ne boni consistit, &
propterea in motu
naturali nulla quo-
dammodo esset hæc
quāstio, ut in litera
dicitur, cum in ratio-
ne utranque induat
rationem entis, quæ
restat inter ea diffe-
rentia, ob quam
malum coniunctum
fortiatur rationem
contrarij potius,
quā bonum amissum,
& ob quam
tristitia respicit bo-
num amissum sub
ratione mali con-
iuncti, & non econ-
uerso.

¶ Ad hoc dicitur,
quod licet tam am-
issio boni, quā ma-
lum possit habere
rationem entis: ap-
prehendi siquidem
potest, & amissio ni-
tæ, & malum mortis
sub ratione sacrifici-
i diuini &c. inter
ipsa tamen in re, &
in ratione hoc inter
est, quod in re, utrius-
que ratio consistit
in priuatione boni,
ut in litera deduci-
tur: in ratione au-
tem ratio boni am-
issio consistit in priua-

DEINDE considerandum
est de causis tristitię.

ET CIRCA hoc que-
runtur quatuor.

¶ Primò, Vtrum causa doloris
sit bonum amissum, uel magis
malum coniunctum.

¶ Secundò, Vtrum concupiscen-
tia sit causa doloris.

¶ Tertio, Vtrum appetitus vnita-
tis sit causa doloris.

¶ Quarto, Vtrum potestas cui re-
sistit non potest, sit cā doloris.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum causa doloris sit bonum am-
issum, uel malum coniunctum.

AD PRIMVM sic proceditur.
Videtur, quod bonū am-
issum sit magis causa doloris, quā
malum coniunctum. Dicit enim
Aug. in lib. * de octo quāstionib.
Dulcitijs, dolorē esse de amissio-
ne bonorum temporalium: eadē
ergo rōne quilibet dolor ex am-
issione alicuius boni contingit.

¶ 2. Prę. Supra dictum est, * qd
dolor qui delectationi contraria-
tur, est de eodem, de quo est dele-
ctatio: sed delectatio est de bono,
sicut supra dictū est. * ergo dolor
est principaliter de amissione boni.

¶ 3. Prę. Secundum Aug. * 14.
de ciui. Dei, amor est causa tristi-
tię, sicut & aliarum affectionum
animę: sed obiectum amoris est
bonū, ergo dolor, uel tristitia ma-
gis respicit bonum amissum,
quā malum coniunctum.

SED CONTRA est, quod Da. *
dicit in 2. lib. qd expectatū malū ti-
morē cōstituit: p̄ns uerō tristitiā.

RESPON. Dicendum, qd si
hoc mō se hērent priuationes in
apphensione aīę, sicut se hnt in ip-
sis reb. ista quāstio nullius momēti

esse uideretur. Malum. n. ut in 1.
li. * habitū est, est priuatio boni:
priuatio autem in rerum natura
nihil est aliud, quā carentia op-
positi habitus. In hoc ergo idem
esset tristitari de bono amisso, & de
malo habito: sed tristitia est motus
appetitus apprehensionem sequē-
tis: in apprehensione autem ipsa
priuatio hēt rōnem cuiusdam en-
tis: unde dicitur ens rōnis: & sic
malum cum sit priuatio, se habet
per modum contrarij. Et iō quan-
tum ad motum appetitiuum, dif-
fert, utrum respiciat principaliter
malum coniunctum, uel bonum
amissum. Et quia motus appetitus
animalis hoc modo se habet in o-
peribus animę, sicut motus natu-
ralis in rebus naturalibus, ex con-
sideratione naturalium motuum
ueritas accipi potest. Si. n. accipiamus
in motib. naturalib. accessum &
recessum, accessus per se respicit
id quod est contentiens naturā,
recessus aut per se respicit id, qd ē
cōtrariū: sicut graue per se recedit
a loco superiori, accedit autē na-
turaliter ad locum inferiorē. Sed
si accipiamus cām utriusque mo-
tus. i. grauitatem, ipsa grauitas per
prius inclinatur ad locum deorsum,
q̄ retrahatur a loco sursum, a quo re-
cedit ut deorsum tendat. Sic igitur
cum tristitia in moribus appetiti-
uis se habeat per modum fugę, uel
recessus, delectatio autem per mo-
dum prosecutionis, uel accessus,
sic delectatio per prius respicit bo-
num adeptum, quāsi proprium
obiectum, ita tristitia respicit ma-
lum coniunctum: sed causa dele-
ctationis & tristitię. i. amor, per
prius respicit bonum, q̄ malum.
Sic ergo eo mō, quo obiectū est
cā tristitię, uel doloris, malum cō-
iunctum, quā bonū amissum.

AD PRIMVM ergo dicendū,
quod ipsa amissio boni apprehē-
ditur sub ratione mali, sicut & a-
missio mali apprehenditur sub ra-
tione boni: & ideo Aug. dicit dolorem prouenire
ex amissione temporalium bonorum.
AD SECVNDVM Dicendum, quod delectatio, &
dolor ei contrarij respiciunt idem, sed sub contra-
ria ratione: nam si delectatio est de pręsentia alicuius,
tristitia est de absentia eiusdem. In uno autem con-
trariorum in clauditur priuatio alterius, ut patet in
10. Metaph. * & inde est, quod tristitia, quæ est de cō-
trarij, est quodammodo de eodem sub contraria
ratione.
AD TERTIVM Dicendum, quod quando ex una
causa proueniunt multi motus, non oportet quod
omnes principaliter respiciant illud, quod principa-
liter respicit eam, sed primus tantum: unusquisque
autem aliorum principaliter respicit illud, quod est
ei conueniens secundum propriam rationem.

Cast. 2. circa
med. to. 5.

Pa. 4. a med.

q. seq. ar. 2.

In corp. art.

1. 8. q. Dul-
citijs cap. 1. a
med. to. 4.

q. p̄c. art. 4.

q. 35. ar. 4.

Cap. 7. & 9.
tom. 5.

C. 15. in fin.

ps. ar.

Ar. p̄c.

11. 2. O.
del. ca.
fin.

ar. 11.
prin.

Cap. 1.
prin.

Art. p̄c.

D. 9.

Ar. p̄c.

Ar. 2. 3.
1. 4. de
Dei. 7.
9.
q. 30. ar.
ad 2.

In corp.

ARTICVLVS II.

Vtrum concupiscentia sit causa doloris.

IN ar. nota Nouit... Ar. ar. cor' Ar. praece.

AD SECUNDVM sic proceditur. Videtur, quod concupiscentia non sit causa doloris...

li. 2. Orth. si dei. ca. 15. in fine.

cap. 24. in prin. 10. 3.

Art. praece.

D. 990.

Art. praece.

Ar. 4. 2. 1. li. 4. de Civ. Deic. 7. & 9. q. 3. art. 1. ad 1.

In corp. 21.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

Atum praesentialiter apponitur, quod dolorē causat. AD TERTIVM Dicendum, qd concupiscentia est delectabilis...

ARTICVLVS III.

Vtrum appetitus unitatis sit causa doloris.

AD TERTIVM sic procedit. Videtur, qd appetitus unitatis non sit causa doloris.

B TERTIVM Dicendum, qd appetitus unitatis non sit causa doloris. Dicitur n. Philosopho in 10. Ethic. qd hec opinio...

2 Præ. Quaelibet separatio unitati opponitur. si ergo dolor causaretur ex appetitu unitatis...

3 Præ. Eadem ratione appetitus coniunctionem boni, & remotionem mali: sed sicut coniunctio...

SED CONTRA est, quod Aug. dicit in 3. de li. arb. qd ex dolore, quem bestiae sentiunt, satis apparet...

RESPON. Dicendum, quod tristitia est motus quidam appetitus animalis: motus autem appetitiuus habet...

AD PRIMVM ergo dicendum, qd inclinatio appetitus ad bonum consequendum, est causa inclinationis...

AD SECUNDVM Dicendum, qd illud qd concupiscitur, est realiter sit futurum, est tamen quodammodo pens in quantum speratur.

Super quest. trigesima sexta articulo tertium.

IN 3. & 4. ar. eiusdem q. 36. nil occurrit scribendum, sed tu collige causas tristitiae...

Cap. 23. post med. 10. 11.